

УДК 378.937

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ

М. О. Князян

PEDAGOGICAL TECHNOLOGY TO PREPARE THE FUTURE TEACHERS IN HIGHER EDUCATION TO THE PERSONAL-PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT

M. Knyazyan

У статті розкрито педагогічну технологію підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів до особистісно-професійного саморозвитку. Уточнено сутність понять «особистісно-професійний саморозвиток майбутнього викладача», «готовність майбутнього викладача до особистісно-професійного саморозвитку», компоненти зазначеної готовності (персонально-квалітативний (якості особистості: цілеспрямованість, відповідальність, самостійність, ініціативність, організованість), когнітивно-функціональний (знання про засоби ефективного саморозвитку в професійній сфері, вміння ці засоби оптимально реалізовувати у власному житті), аксіологічно-рефлексивний (пізнавальні мотиви, цілі творчого саморозвитку, прагнення до самооцінки ефективності розвитку себе на певних етапах)). Діагностика готовності майбутнього викладача до особистісно-професійного саморозвитку проводилася згідно із системою критеріїв, котрі відповідають окресленим компонентам (особистісний, інформаційно-процедурний, мотиваційно-результативний). Експериментальна робота була проведена на базі магістратури факультету романо-германської філології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. В експерименті взяли участь 105 магістрантів. Педагогічна технологія підготовки майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку передбачала такі етапи: орієнтаційний, проектувальний, аналітичний. На орієнтаційному етапі формувалися цілі творчого саморозвитку через ознайомлення з досвідом видатних викладачів-науковців, а також засобами, котрі забезпечили життєву успішність відомих особистостей. Були впроваджені самостійно-творчі завдання на заняттях з навчальних дисциплін психолого-педагогічного циклу. На проектувальному етапі у майбутніх викладачів розвивалися знання та вміння оцінювати власний рівень саморозвитку, проектувати програму-мінімум та програму-максимум. Задля реалізації цього етапу було організовано студії «Саморозвиток сучасного викладача». Протягом аналітичного етапу проводилася оцінка досягнутих результатів, їх відповідність висунутим цілям, рівня сформованості компонентів готовності до особистісно-професійного саморозвитку.

Ключові слова: особистісно-професійний саморозвиток, педагогічна технологія, майбутній викладач.

In the article the pedagogical technology to prepare the future teachers in higher education to the personal-professional self-development is revealed. The essence of the concepts of «personal-professional self-development of the future teacher», «the preparedness of the future teacher to personal-professional self-development», the components of this preparedness (personal-qualitative (personality qualities: purposefulness, responsibility, independence, initiative, organization), cognitive-functional (knowledge about the means of effective self-development in the professional sphere, the ability to realize these means in the life), axiological-reflexive (the cognitive motifs, the goals of creative self-development, the desire to self-evaluation at certain stages)) are found out. The diagnosis of the future teacher's preparedness to the personal-professional self-development was conducted in accordance with a system of criteria that correspond to the identified components (personal; informational and procedural; motivational and productive). The experiment was organized on the basis of the magistracy of the Faculty of Romance-Germanic Philology of Odessa I. I. Mechnikov National University. In total, 105 students took part in the experiment. Pedagogical technology to prepare the future teachers in higher education to the personal-professional self-development involves the following stages: orientational, projecting, analytical. At the orientational stage, the goals of creative self-development were formed through familiarization with the experience of prominent academics, as well as the means that ensured the vital success of well-known personalities. The self-creative tasks were introduced at lessons on the disciplines of the psychological-pedagogical cycle. At the projecting stage, the future teachers developed their knowledge and ability to evaluate their own level of self-development, to design a program-minimum and a program-maximum. In order to implement this stage, the studio «Self-Development of a Modern Teacher» was organized. During the analytical stage, the achieved results, their compliance with the goals, the level of formation of components of preparedness for personal-professional self-development were evaluated.

Key words: personal-professional self-development, pedagogical technology, future teacher.

Вступ. Принципово важливим завданням сучасної вищої освіти є підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх викладачів, здатних до постійного саморозвитку, розширення наукового світогляду, ерудиції, загальної культури. Вирішення цієї проблеми сприяє розв'язанню таких принципово важливих завдань, як забезпечення високої конкурентоспроможності викладачів, здатності до розробки та реалізації освітніх інновацій задля підвищення якості національної системи освіти, формування вмінь самореалізації в динамічному соціальному просторі.

Аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати про такі аспекти дослідження зазначеної проблеми: формування компетентностей у майбутніх фахівців будь-якого профілю (Боделан, 2016; Diller & Moule, 2011; Князян, 2016а, 2016б, 2017а, 2017б, 2017с; Осадча, 2013; Кніазіан, 2016с), зокрема й майбутніх філологів (Дегтярьова, 2016; Казачинер, 2016), забезпечення їхнього активного самовдосконалення (Маркова, Горпініч і Височан, 2017; С.Павлюк, Чопик, Антонюк,

Є. Павлюк, Солтик і Білінський, 2017; Abildina, Sarsekeyeva, Aidarbekova, Asetova & Adanova, 2016; Witte, 1996), формування у них готовності до саморозвитку (Федченко, 2017; Kosmodemyanskaya, 2016). Поряд з цим, потребує висвітлення педагогічна технологія підготовки майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку на етапі їхнього навчання в магістратурі.

Формулювання цілей та завдань статті. Метою статті є розкрити педагогічну технологію підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів до особистісно-професійного саморозвитку. Завданнями статті є такі: 1) уточнити сутність понять «особистісно-професійний саморозвиток майбутнього викладача», «готовність майбутнього викладача до особистісно-професійного саморозвитку», компоненти зазначеної готовності та критерії їх оцінювання, 2) схарактеризувати етапи розробленої педагогічної технології, 3) проаналізувати кількісні результати педагогічного експерименту.

Виклад основного матеріалу. Вивчення наукових джерел (Боделан, 2016; Дегтярьова, 2016; Казачинер, 2016; Князян, 2016а, 2016б, 2017а, 2017б, 2017с; Маркова, Горпініч і Височан, 2017; Осадча, 2013; О. Павлюк, Чопик, Антонюк, Є. Павлюк, Солтик і Білінський, 2017; Федченко, 2017; Abildina, Sarsekeyeva, Aidarbekova, Asetova & Adanova, 2016; Council of Europe, 2000; DESECO, 1998; Diller & Moule, 2011; Kniazian, 2016с; Kosmodemyanskaya, 2016; Witte, 1996 та ін.) свідчить, що *особистісно-професійний саморозвиток майбутнього викладача* є процесом постановки та досягнення цілей щодо розширення власних знань, формування вмінь, самовиховання якостей задля повноцінного включення особистості у педагогічну діяльність, соціальне життя на інноваційно-творчому рівні.

При цьому, *готовність майбутнього викладача до особистісно-професійного саморозвитку* актуалізує інтелектуально-пізнавальні мотиви, цілі творчого саморозвитку, такі якості особистості, як цілеспрямованість, відповідальність, самостійність, ініціативність, організованість, знання про засоби ефективного саморозвитку в професійній сфері, вміння ці засоби ефективно впроваджувати, навички аналізувати результативність досягнення цілей на певних етапах.

Компонентами зазначеної готовності є *персонально-квалітативний, когнітивно-функціональний, аксіологічно-рефлексивний*.

Персонально-квалітативний компонент відображає якості, що забезпечують стабільність особистісно-професійного саморозвитку

майбутнього викладача; серед них принципово важливими є цілеспрямованість, відповідальність, самостійність, ініціативність, організованість.

Когнітивно-функціональний компонент містить, по-перше, професійно значущі знання майбутнього викладача, серед яких особливо важливими, на нашу думку, є, насамперед, лінгвістичні та психолого-педагогічні знання, а також знання про сутність та засоби ефективного саморозвитку в професійній сфері. Саме володіння цими знаннями й забезпечує ефективний особистісно-професійний саморозвиток майбутнього викладача. По-друге, до структури цього компонента входять також уміння проектувати програми саморозвитку (операційно-проективні вміння), обирати та втілювати оптимальні засоби конкретної реалізації розроблених програм у власному житті (операційно-продуктивні вміння).

Аксіологічно-рефлексивний компонент віддзеркалює інтелектуально-пізнавальні мотиви, цілі творчого саморозвитку, прагнення до самооцінки та взаємооцінки результативності досягнення цих цілей на певних етапах.

Діагностика готовності майбутнього викладача до особистісно-професійного саморозвитку проводилася згідно із системою критеріїв, котрі відповідають окресленим вище компонентам: *особистісний, інформаційно-процедурний, мотиваційно-результативний*. Показником *особистісного критерію* був характер прояву особистісних якостей, *інформаційно-процедурного* – рівень сформованості (високий, середній, низький) груп знань (лінгвістичних, психолого-педагогічних та про сутність і засоби ефективного саморозвитку) та операційно-проективних і операційно-продуктивних умінь, *мотиваційно-результативного* – характер (стійкий, ситуативний чи майже не виявляється) пізнавальних мотивів, цілей творчого саморозвитку, прагнення до самооцінки та взаємооцінки результативності досягнення сформульованих цілей).

Педагогічна технологія підготовки майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку передбачала такі принципово важливі етапи, як *орієнтаційний, проектувальний, аналітичний*.

На *орієнтаційному етапі* передбачався розвиток у магістрантів інтелектуально-пізнавальних мотивів, умінь формулювати цілі саморозвитку через ознайомлення з досвідом видатних викладачів-науковців, їхніми особистісними та професійними досягненнями, а також тими провідними засобами, котрі забезпечили життєву успішність відомих особистостей. Засобом формування готовності до саморозвитку на цьому

етапі була система самостійної роботи на заняттях з навчальних дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Наприклад, з навчальної дисципліни «Методика викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі» на семінарському занятті за темою «Історичні аспекти методики викладання іноземних мов» магістранти виконували самостійно-творчі завдання, які передбачали аналіз тих інноваційних засобів, котрі були запропоновані науковцями в контексті різних методів (наприклад, прямого, аудіолінгвального, аудіовізуального, сугестивного тощо), а також життєвого шляху відомих вітчизняних та зарубіжних науковців-методистів (Б. Беляєв, П. Гальперін, Р. Ладо, Л. Леонт'єв, Г. Лозанов, Г. Палмер, В. Скалкін, Ч. Фриз, М. Уест, Л. Щерба). Студенти мали виокремити етапи професійного становлення зазначених науковців, схарактеризувати, які фактори вплинули на їхній саморозвиток як професіоналів.

У контексті навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» за темою лекційного заняття «Викладач вищого навчального закладу» студенти мали підготуватися до колективної дискусії щодо сутності та засобів саморозвитку викладача філологічних спеціальностей. Магістранти аналізували різні наукові позиції (наприклад, стосовно формування компетентності саморозвитку фахівців різного профілю, педагогічних засобів ефективного самовдосконалення).

Готуючись до семінарського заняття за цією ж темою, магістранти мали виконати самостійно-творче завдання з проведення інтерв'ю з відомими викладачами університетів Одеси. Студенти мали з'ясувати в процесі інтерв'ювання, які мотиви спричинили професійний вибір викладача, яким чином він організовує власний час, якими є цілі найближчого й перспективного особистісно-професійного саморозвитку та за допомогою яких засобів викладач досягає оптимальної реалізації поставлених цілей.

На семінарському занятті з навчальної дисципліни «Психологія вищої школи», тема якого – «Психологічні основи професійної діяльності викладача вищої школи» – студенти готували доповіді про ефективні засоби самооцінювання результатів саморозвитку на кожному конкретному етапі професійного становлення викладача-філолога.

Результати інтерв'ювання, аналізу наукових джерел та оригінальних підходів до активізації особистісно-професійного саморозвитку відомих науковців-методистів, викладачів університетів оформлялися

магістрантами у вигляді тез та доповідей на студентських науково-практичних конференціях.

Проектувальний етап розробленої нами педагогічної технології орієнтував на розвиток у майбутніх викладачів знань та вмінь оцінювати власний рівень саморозвитку, діагностувати як професійно важливі знання та вміння, так і якості (цілеспрямованість, відповідальність, самостійність, ініціативність, організованість), розробляти програму-мінімум та програму-максимум саморозвитку, втілювати ці програми через засоби самонавчання, самовиховання, ефективний тайм-менеджмент. Провідним інструментарієм реалізації цього етапу було впровадження студій «Саморозвиток сучасного викладача». Передбачалося проведення 4 засідань зазначених студій на кожний семестр, протягом яких магістранти мали здійснити самодіагностику, провести зустрічі-бесіди, прес-конференції з відомими викладачами регіону та країни, розробити короткострокову та довгострокову програми саморозвитку (наприклад, на конкретний місяць, семестр, період навчання в магістратурі, на найближчі 10 років), мозковий штурм щодо можливих оптимальних засобів розвитку своєї особистості.

На аналітичному етапі проводилася оцінка досягнутих результатів, їх відповідність висунутим цілям, рівня сформованості компонентів готовності до особистісно-професійного саморозвитку, ступеня реалізації розроблених програм, формулювання цілей наступного саморозвитку.

Експериментальна робота була проведена на базі магістратури факультету романо-германської філології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова протягом 2015–2016, 2016–2017 навчальних років та першого семестру 2017–2018 навчального року. Констатувальний зріз був проведений до початку реалізації розробленої педагогічної технології, контрольний – після закінчення формувального експерименту. Всього в експерименті взяли участь 105 магістрантів.

Метами діагностики за особистісним критерієм виступили експертна оцінка та самооцінка рівня сформованості особистісних якостей (цілеспрямованості, відповідальності, самостійності, ініціативності, організованості) у майбутніх викладачів (результати представлені у Таблиці 1).

Таблиця 1.

Узагальнені результати сформованості готовності майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку за особистісним критерієм

Характер прояву особистісних якостей у майбутніх викладачів	Кількість студентів (у %)		
	Констатувальний зріз	Контрольний зріз	Приріст
Практично завжди	23,8 %	71 %	+47,2 %
Час від часу	67,6 %	29 %	-38,6 %
Майже не проявляються	8,6 %	-	-8,6 %

Аналіз результатів констатувального й контрольного експериментів показав, що кількість студентів, у котрих окреслені вище якості виявлялися практично завжди, зросла на 47,2%. При цьому кількість тих магістрантів, у яких ці якості виявляються час від часу, зменшилася на 38,6%. Контрольний зріз засвідчив, що не було жодного студента, у котрого зазначені якості майже не проявляються; до початку формування експерименту таких студентів було 8,6%.

З метою вимірювання готовності майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку за інформаційно-процедурним критерієм нами були розроблені тести на оцінку рівня сформованості таких груп знань: лінгвістичних (з галузей теоретичної граматики, перекладознавства, лексикології, стилістики, історії англійської / німецької / французької / іспанської мови), психологічних (з таких аспектів, як пізнавальна діяльність студента, емоційно-вольова сфера особистості, темперамент, характер, здібності), педагогічних (форми, зміст навчання у вищій школі, напрями, методи і форми виховання студентської молоді), знань про сутність саморозвитку й пов'язаних з ним понять (самоусвідомлення, самовдосконалення, самоактуалізація, самореалізація, самопізнання) та знань про засоби саморозвитку (самоосвіта, самовиховання, самонавчання, перевиховання, ефективний тайм-менеджмент тощо). Зазначений тест був закритим; він містив по п'ять запитань з окреслених вище груп знань та варіанти відповідей на них. За кожну правильну відповідь студент отримував по 0,2 бала; максимальний загальний бал дорівнював 5.

Задля оцінювання рівня сформованості операційно-проективних умінь нами були розроблені творчі завдання, які передбачали утворення

студентами програми саморозвитку на навчальний семестр та навчальний рік, укладення списку наукових праць, які необхідно було самостійно опрацювати, розробку запитань до інтерв'ю з викладачем-науковцем про його досвід та результати особистісно-професійного саморозвитку, підбір методів самооцінювання. За кожне правильно виконане завдання студенти отримували по одному балу, таким чином максимум складав 5 балів. Операційно-продуктивні вміння оцінювалися за допомогою методів експертної оцінки.

Аналіз результатів тестування, експертної оцінки та виконання творчих завдань свідчить про те, що після впровадження розробленої нами педагогічної технології зросла кількість студентів з високим рівнем сформованості когнітивно-функціонального компонента (див. Таблицю 2).

Так, за інформаційно-процедурним критерієм кількість студентів з високим рівнем лінгвістичних знань зросла на 44,8%, психолого-педагогічних знань – на 47,6%, знань про сутність та засоби особистісно-професійного саморозвитку – на 48,6%. Поряд з цим, майже на третину зменшилася кількість тих магістрантів, у яких на етапі констатувального експерименту був виявлений середній рівень окреслених вище груп знань. Наприклад, кількість студентів із середнім рівнем сформованості лінгвістичних знань зменшилася на 35,3%, психолого-педагогічних – на 34,3%, знань про сутність та засоби саморозвитку – на 39,1%. На контрольному етапі експериментальної роботи жоден із респондентів не показав низький рівень сформованості зазначених знань.

Позитивна динаміка рівнів спостерігалася і в аспекті формування операційно-проективних та операційно-продуктивних умінь. Так, за результатами констатувального зрізу високий рівень сформованості операційно-проективних умінь був виявлений лише у 28,5% респондентів, операційно-продуктивних – у 24,8%; при цьому середній рівень був виявлений у відповідно 66,7% та 67,6%, низький – у 4,8% та 7,6% студентів. Після впровадження педагогічної технології підготовки майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку значно зросла кількість магістрантів, котрі продемонстрували високий рівень операційно-проективних (72,4%) та операційно-продуктивних (71%) умінь. Приріст склав відповідно 43,9% та 46,2%. Зменшилася кількість студентів із середнім рівнем сформованості операційно-проективних (на 39,1%) та операційно-продуктивних (на 38,6%) умінь.

Таблиця 2.

Узагальнені результати сформованості готовності майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку за інформаційно-процедурним критерієм

Рівні сформованості готовності майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку	Кількість студентів (у %)		
	Констатувальний зріз	Контрольний зріз	Приріст
	Лінгвістичні знання		
Високий	21,9 %	66,7 %	+44,8 %
Середній	68,6 %	33,3 %	-35,3 %
Низький	9,5 %	-	-9,5 %
	Психолого-педагогічні знання		
Високий	21,0 %	68,6 %	+47,6 %
Середній	65,7 %	31,4 %	-34,3 %
Низький	13,3 %	-	-13,3 %
	Знання про сутність та засоби саморозвитку		
Високий	22,8 %	71,4 %	+48,6 %
Середній	67,7 %	28,6 %	-39,1 %
Низький	9,5 %	-	-9,5 %
	Операційно-проективні вміння		
Високий	28,5 %	72,4 %	+43,9 %
Середній	66,7 %	27,6 %	-39,1 %
Низький	4,8 %	-	-4,8 %
	Операційно-продуктивні вміння		
Високий	24,8 %	71 %	+46,2 %
Середній	67,6 %	29 %	-38,6 %
Низький	7,6 %	-	-7,6 %

За мотиваційно-результативним критерієм оцінювався характер прояву пізнавальних мотивів; для цього була використана методика «Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів» (за А. Реаном, В. Якуніним). Характер сформованості цілей творчого саморозвитку та прагнення до самооцінки й взаємооцінки результативності досягнення висунутих цілей діагностувався за допомогою методів експертної оцінки та самооцінки.

На етапі констатувального зрізу виявилось, що стійкий характер пізнавальних мотивів продемонструвало менше третини респондентів (29,5%), цілей творчого саморозвитку – 28,5%, прагнення до самооцінки та

взаємооцінки результативності реалізації намічених цілей – 32,4%. У переважній більшості студентів домінував ситуативний характер вияву зазначених вище мотиваційних утворень, а саме пізнавальних мотивів та цілей творчого саморозвитку – по 64,8%, прагнення до самооцінки та взаємооцінки – 62,9% (див. Таблицю 3).

Таблиця 3.

Узагальнені результати сформованості готовності майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку за мотиваційно-результативним критерієм

Характер вияву пізнавальних мотивів, цілей творчого саморозвитку, прагнення до самооцінки та взаємооцінки	Кількість студентів (у %)		
	Констатувальний зріз	Контрольний зріз	Приріст
	Пізнавальні мотиви		
Стійкий	29,5 %	73,3 %	+43,8 %
Ситуативний	64,8 %	26,7 %	-38,1 %
Майже не виявляється	5,7 %	-	-5,7 %
	Цілі творчого саморозвитку		
Стійкий	28,5 %	72,4 %	+43,9 %
Ситуативний	64,8 %	27,6 %	-37,2 %
Майже не виявляється	6,7 %	-	-6,7 %
	Прагнення до самооцінки та взаємооцінки результативності досягнення сформульованих цілей		
Стійкий	32,4 %	74,3 %	+41,9 %
Ситуативний	62,9 %	25,7 %	-37,2 %
Майже не виявляється	4,7 %	-	-4,7 %

Після впровадження в навчально-виховний процес розробленої нами педагогічної технології підготовки майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку зросла кількість магістрантів зі стійким характером вияву окреслених мотивів та цілей. Наприклад, позитивна динаміка була виявлена стосовно пізнавальних мотивів, а саме: стійкий характер вияву пізнавальних мотивів продемонстрували 73,3% респондентів (приріст – 43,8%), цілей творчого саморозвитку – 72,4% (приріст – 37,2%), прагнення до самооцінки та взаємооцінки результативності досягнення сформульованих цілей – 74,3% (приріст – 41,9%). Майже в 2,5 рази зменшилася кількість тих магістрантів, у яких був зафіксований ситуативний характер вияву окреслених мотиваційних утворень: щодо пізнавальних мотивів – на 38,1% респондентів, цілей

творчого саморозвитку та прагнення до самооцінки й взаємооцінки – на 37,2%. При цьому не було студентів, у яких окреслені мотиви, цілі й прагнення майже не виявляються.

Визначення середньої величини за кожним критерієм дозволяє стверджувати про суттєву позитивну динаміку компонентів готовності майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку після проведення експериментальної роботи (ЕР) (дивись таблицю 4).

Таблиця 4.

Середні показники сформованості готовності майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку за всіма критеріями

Рівні готовності майбутніх викладачів до само розвитку	Критерії готовності майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку					
	Особистісний критерій		Інформаційно-процедурний критерій		Мотиваційно-результативний критерій	
	До початку ЕР	Після ЕР	До початку ЕР	Після ЕР	До початку ЕР	Після ЕР
	Кількість студентів (у %)					
Високий	23,8%	71%	23,8%	70%	30,1%	73,3%
Середній	67,6%	29%	67,3%	30%	64,2%	26,7%
Низький	8,6%	-	8,9%	-	5,7%	-

Аналіз результатів, унаочнених у таблиці 4, свідчить, що до початку експериментальної роботи переважна частина респондентів мала середній рівень готовності до особистісно-професійного саморозвитку (за особистісним критерієм – 67,6%, за інформаційно-процедурним – 67,3%, за мотиваційно-результативним – 64,2%). Після проведення формувального педагогічного експерименту суттєво збільшилася кількість студентів з високим рівнем готовності (відповідно 71%, 70%, 73,3%). При цьому не було магістрантів, у яких би був виявлений низький рівень готовності до особистісно-професійного саморозвитку. Найбільш суттєвий результат (73,3%) був отриманий в аспекті формування аксіологічно-рефлексивного компонента, що пояснюється активною участю студентів як у роботі студій «Саморозвиток сучасного викладача», так і в самостійній роботі на орієнтаційному етапі педагогічної технології.

Отже, як свідчить аналіз результатів, після впровадження в навчально-виховний процес факультету романо-германської філології розробленої нами педагогічної технології підготовки майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку була отримана позитивна динаміка рівнів сформованості персонально-квалітативного, когнітивно-функціонального, аксіологічно-рефлексивного компонентів відповідної готовності, що й підтверджує ефективність створеної технології.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

1) Особистісно-професійний саморозвиток майбутнього викладача є процесом постановки та досягнення цілей щодо розширення власних знань, формування умінь, самовиховання якостей задля повноцінного включення особистості у педагогічну діяльність, соціальне життя на інноваційно-творчому рівні. Готовність майбутнього викладача до особистісно-професійного саморозвитку актуалізує інтелектуально-пізнавальні мотиви, цілі творчого саморозвитку, такі якості особистості, як цілеспрямованість, відповідальність, самостійність, ініціативність, організованість, знання про засоби ефективного саморозвитку в професійній сфері, вміння ці засоби ефективно впроваджувати, навички аналізувати результативність досягнення цілей на певних етапах. Компонентами зазначеної готовності були персонально-квалітативний, когнітивно-функціональний, аксіологічно-рефлексивний. Критеріями оцінювання окреслених компонентів були відповідно особистісний, інформаційно-процедурний, мотиваційно-результативний. 2) Етапами розробленої педагогічної технології були орієнтаційний, проектувальний, аналітичний. На орієнтаційному етапі формувалися цілі творчого саморозвитку через ознайомлення з досвідом видатних викладачів-науковців, засобами, котрі забезпечили життєву успішність відомих особистостей. Були впроваджені самостійно-творчі завдання на заняттях з навчальних дисциплін психолого-педагогічного циклу. На проектувальному етапі у майбутніх викладачів розвивалися знання та вміння оцінювати власний рівень саморозвитку, проектувати програму-мінімум та програму-максимум, а також добирати засоби втілення цих програм; було організовано студії «Саморозвиток сучасного викладача». Протягом аналітичного етапу проводилася оцінка досягнутих результатів, їх відповідність висунутим цілям, рівня сформованості компонентів готовності до особистісно-професійного саморозвитку. 3) Аналіз узагальнених результатів засвідчив, що до початку експериментальної

роботи переважна частина респондентів мала середній рівень готовності до особистісно-професійного саморозвитку (за особистісним критерієм – 67,6%, за інформаційно-процедурним – 67,3%, за мотиваційно-результативним – 64,2%). Після впровадження педагогічної технології збільшилася кількість студентів з високим рівнем готовності (за кожним з окреслених критеріїв відповідно 71%, 70%, 73,3%). При цьому у жодного з магістрантів не був виявлений низький рівень готовності до особистісно-професійного саморозвитку, що підтвердило ефективність розробленої педагогічної технології.

Перспективи дослідження полягають у розширенні засобів запропонованої педагогічної технології, а саме у розробці системи вправ та завдань з іноземної мови, зарубіжної літератури, більш широке використання потенціалу таких організаційних форм, як педагогічна практика та науково-дослідна діяльність магістрантів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Боделан, М. В. (2016) Функціональна компетентність соціального працівника щодо вуличної соціальної роботи *Science and Education a New Dimension : Pedagogy and Psychology*, 48(102), 11-13.
- Дегтярєва, Г. А. (2016) До питання діагностування рівня операційно-діяльнісного компонента ІК-компетентності вчителів філологічних дисциплін. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, 47, 21-35.
- Казачинер, О. С. (2016) Зміст і структура інклюзивної компетентності вчителя іноземної мови. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, 46, 64-74.
- Князян, М. О. (2017а) Життєва та комунікативна компетентності у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»*, 36, 122-126.
- Князян, М. О. (2016а) Загальнокультурна компетентність майбутніх учителів як наукова проблема. *Педагогіка та психологія*, 55, 164-170.
- Князян, М. О. (2017б) Засоби формування життєвої компетентності майбутніх фахівців у контексті міжкультурної комунікації. *Педагогічний альманах*, 36, 105-110.
- Князян, М. О. (2016б) Система завдань з формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2(12), 203-208.
- Князян, М. О. (2017с) Система підготовки майбутніх учителів-філологів до науково-дослідної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 53(106), 160-165.
- Маркова, О. В., Горпінич, Т. І. та Височан, Л. М. (2017) Розвиток творчих здібностей студентів у процесі навчальної діяльності. *Наука і освіта*, 2, 78-84.
- Осадча, О. В. (2013) Складові формування міжкультурної компетенції студентів. Режим доступу www.confcontact.com
- Павлюк, О. С., Чопик, Т. В., Антонюк, О. В., Павлюк, Є. О., Солтик, О. О. і Білинський, Я. (2017) Педагогічна технологія самовдосконалення викладачів фізичного виховання у процесі професійної діяльності. *Наука і освіта*, 4, 101-106.
- Федченко, Ю. О. (2017) Формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах (дис. ... кан. пед. наук). Режим доступу www.cuspu.edu.ua/
- Abildina, S. K., Sarsekeyeva, Z. Y., Aidarbekova, K. A., Asetova, Z. B. & Adanova, K. B. Pedagogical System of Future Teachers' Professional Thinking Culture Formation *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(10), 3562-3574.
- Council of Europe (2000). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Retrieved from www.coe.int/
- Definition and Selection of Competencies (1998). Retrieved from www.kaapeli.fi/
- Diller, J. V. & Moule, J. (2011) *Cultural Competence: A Primer for Educators* Retrieved from www.nea.org/
- Kniazian, M. (2016c) The System of Creative Tasks for Activization of French and English Speaking of Future Teachers (Experience of Universities of Odessa Region). *Journal of Danubian Studies and Research*, 6(1), 346-360.

- Kosmodemyanskaya, S. S. (2016) Self-Development of the Future Teacher of Chemistry, through Bilingual Education, in Accordance with New Requirements of Professional Standards. *The European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*. Retrieved from [dspace.kpfu.ru/](https://www.dspace.kpfu.ru/)
- Witte, H. (1996) *Contrastive culture learning in translator training*. Retrieved from <https://books.google.com.ua/>

REFERENCES

- Abildina, S. K., Sarsekeyeva, Z. Y., Aidarbekova, K. A., Asetova, Z. B. & Adanova, K. B. Pedagogical System of Future Teachers' Professional Thinking Culture Formation *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(10), 3562-3574.
- Bodelan, M. V. (2016) Funktsionalna kompetentnist sotsialnoho pratsivnyka shchodo vulychnoi sotsialnoi roboty [Functional competence of social worker in street social work] *Science and Education a New Dimension : Pedagogy and Psychology*. 48(102), 11-13. [in Ukrainian]
- Council of Europe (2000). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Retrieved from www.coe.int/
- Definition and Selection of Competencies (1998). Retrieved from www.kaapeli.fi/
- Dehtiarova, H. A. (2016) Do pytannia diahnostuvannia rivnia operatsiino-diialnisnoho komponenta IK-kompetentnosti vchyteliv filolohichnykh dystsyplin [The question of diagnosis of the level of operationally-activity component of the linguistic disciplines teachers' IC competence]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty [Means of Educational and Research Work]*, 47, 21-35. [in Ukrainian]
- Diller, J. V. & Moule, J. (2011) *Cultural Competence: A Primer for Educators*. Retrieved from www.nea.org/
- Fedchenko, Yu. O. (2017) Formuvannia hotovnosti do profesiinoho samorozvytku mahistrantiv pedahohichnoho profilu u vyshchych navchalnykh zakladakh (dys. ... kan. ped. nauk). [The development of readiness for professional self-advancement of master's degree students specialized in pedagogical studies at higher educational institutions (Thesis for a Degree Candidate of Pedagogical Sciences)] Retrieved from www.cuspu.edu.ua/ [in Ukrainian]
- Kazachyner, O. S. (2016) Zmist i struktura inkluzyvnoi kompetentnosti vchytelia inozemnoi movy [Content and structure of foreign language teachers' inclusive competence]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty [Means of Educational and Research Work]*, 46, 64-74. [in Ukrainian]
- Kniazian, M. (2016c) The System of Creative Tasks for Activization of French and English Speaking of Future Teachers (Experience of Universities of Odessa Region). *Journal of Danubian Studies and Research*, 6(1), 346-360.
- Kniazian, M. O. (2016a) Zahalnokulturna kompetentnist maibutnikh uchyteliv yak naukova problema [The general cultural competence of future teachers as a scientific problem]. *Pedahohika ta psykholohiia [Pedagogy and Psychology]*, 55, 164-170. [in Ukrainian]
- Kniazian, M. O. (2016b) Systema zavdan z formuvannia zahalnokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov [The system of tasks to form the general cultural competence of future teachers of foreign languages]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriya "Pedahohika i*

- psykholohiia*" [Bulletin of Alfred Nobel University. Series "Pedagogy and Psychology"], 2(12), 203-208. [in Ukrainian]
- Kniazian, M. O. (2017a) Zhyttieva ta komunikatyvna kompetentnosti u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv [Vital and communicative competences in the professional training of future specialists]. *Naukovyi visnyk Izmailskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia "Pedahohichni nauky"* [Scientific Bulletin of the Izmail State Humanitarian University. Series "Pedagogical Sciences"], 36, 122-126. [in Ukrainian]
- Kniazian, M. O. (2017b) Zasoby formuvannia zhyttievoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv u konteksti mizhkulturnoi komunikatsii [The means of forming the life competence of future specialists in the context of the intercultural communication]. *Pedahohichniy almanakh* [Pedagogical Almanac], 36, 105-110. [in Ukrainian]
- Kniazian, M. O. (2017c) Systema pidhotovky maibutnikh uchyteliv-filolohiv do naukovodoslidnoi diialnosti [The system of training of future teachers of philology for research activities]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh* [Pedagogy of a creative person in higher and secondary schools formation], 53(106), 160-165. [in Ukrainian]
- Kosmodemyanskaya, S. S. (2016) Self-Development of the Future Teacher of Chemistry, through Bilingual Education, in Accordance with New Requirements of Professional Standards. *The European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*. Retrieved from dSPACE.kpfu.ru/
- Markova, O. V., Horpnych, T. I. & Vysochan, L. M. (2017) Rozvytok tvorchykh zdibnostei studentiv u protsesi navchalnoi diialnosti [Development of students creative abilities in the process of educational activity]. *Nauka i osvita* [Science and Education], 2, 78-84. [in Ukrainian]
- Osadcha, O. V. (2013) Skladovi formuvannia mizhkulturnoi kompetentsii studentiv [The components of the formation of intercultural competence of students]. Retrieved from www.confcontact.com [in Ukrainian]
- Pavliuk, O. S., Chopyk, T. V., Antoniuk, O. V., Pavliuk, Ye. O., Soltyk, O. O. & Bilynskiy, Ya. (2017) Pedahohichna tekhnolohiia samovdoskonalennia vykladachiv fizychnoho vykhovannia u protsesi profesiinoy diialnosti [Pedagogical technology of physical education teachers' professional self-improvement]. *Nauka i osvita* [Science and Education], 4, 101-106. [in Ukrainian]
- Witte, H. (1996) *Contrastive culture learning in translator training*. Retrieved from <https://books.google.com.ua/>

Князян Маріанна Олексіївна

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри французької філології
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, Одеса,
Україна 65000
Тел. +38(0482) 68 79 53
ORCID ID 0000-0002-9627-5601
e-mail: kniazian1970@gmail.com

Knyazyan Mariana

Doctor Of Pedagogical Sciences,
Full Professor,
Professor of the French Philology Chair
Odessa I. I. Mechnikov National University
French Boulevard, 24/26, Odessa, Ukraine
65000
Tel. +38(0482) 68 79 53
ORCID ID 0000-0002-9627-5601
e-mail: kniazian1970@gmail.com